

Λάρκος Λάρκου

ΑΙΓΑΙΟ: Ο ΤΡΑΧΥΣ ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΑΓΗ

Πρόλογος

Τα ζητήματα που συνδέονται με το Αιγαίο έχουν μακράν ιστορική διαδρομή. Οι εντάσεις του τελευταίου εξαμήνου τα επανέφεραν στην επικαιρότητα και, ως εκ τούτου, απέκτησαν μεγαλύτερο ακροατήριο.

Η ηλεκτρονική έκδοση «Ο Τραχύς Δρόμος για τη Χάγη» περιλαμβάνει τέσσερα μέρη:

Πρώτο, εισαγωγή που θέτει το γενικότερο πλαίσιο των προσεγγίσεων ανάμεσα σε Αθήνα και Άγκυρα.

Δεύτερο, επτά άρθρα που έχουν δημοσιευτεί στην κυριακάτικη εφημερίδα της Λευκωσίας, «Καθημερινή».

Τρίτο, αποσπάσματα από ρεπορτάζ στον αθηναϊκό τύπο που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση της εξέλιξης του «Αιγαιακού». Αποσπάσματα επίσης από τις σκέψεις των καθηγητών Χ. Ροζάκη και Α. Ηρακλείδη, καθώς και την γενικότερη προσέγγιση του πρώην πρωθυπουργού της Ελλάδας Κ. Σημίτη.

Τέταρτο, επιλογές από την εργασία του Θ. Ντόκου, Γενικού Διευθυντή του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) με τίτλο «Αλφαβητάρι των Ελληνο-Τουρκικών σχέσεων».

Λευκωσία, 2 Ιανουαρίου 2021

Σύντομη εισαγωγή

1. Η Αθήνα θεωρεί δικαίωμά της την επέκταση των Χωρικών της Υδάτων (ΧΥ) της σε 12 μίλια-από τα 6 σημερινά. Η Τουρκία θεωρεί ως *casus belli* τυχόν επέκταση στα 12. Ούτε η Αθήνα έχει επεκτείνει τα ΧΥ, ούτε η Άγκυρα υλοποίησε το ψήφισμα της Βουλής της. Συμπέρασμα: αρχικές θέσεις που δείχνουν διαπραγματεύσεις.

2. Είναι μία η διαφορά, ή περισσότερες; Ασφαλώς, όχι μία. Η οριοθέτηση ΑΟΖ (που παρέχει δικαίωμα εκμετάλλευσης βυθού) στηρίζεται σε συμφωνημένη θαλάσσια αφετηρία. Είναι τα έξι μίλια των ΧΥ σήμερα, ή μια άλλη συμφωνημένη από κοινού, ή από τη Χάγη, κλιμακωτή αύξηση των ΧΥ, σύμφωνα με τις ειδικές περιστάσεις στο Αιγαίο; Πως θα διευθετηθεί η έκταση του Εναέριου Χώρου (σήμερα 10νμ) σε μια νέα συμφωνία;

3. Έχει η Ελλάδα «κυριαρχία» σε ΑΟΖ στη Μεσόγειο όπως καθημερινά λέει ο υπεξ της, Ν. Δένδιας; Όχι, δεν έχει! Χρειάζεται να προηγηθεί συμφωνία ανάμεσα σε παράκτια κράτη ή σχετική απόφαση του ΔΔ της Χάγης μετά από κοινού προσφυγή ενδιαφερομένων χωρών. Ούτε η Ελλάδα διαθέτει

οριοθετημένη ΑΟΖ, ούτε η Τουρκία δικαιούται να προβαίνει σε έρευνες σε μη οριοθετημένες ζώνες.

4. Υπάρχει, ή όχι, ζήτημα παλαιότερων, ειδικών στρατιωτικών ρυθμίσεων σε νησιά στο Α. Αιγαίο; Υπάρχει. Σύμφωνα με την Συνθήκη της Λωζάνης, άρθρο 13:

- «Καμμία ναυτική βάση και κανένα οχυρό δεν θα εγκαθιδρυθεί στα νησιά Μυτιλήνη, Χίο, Σάμο και Ικαρία.
- Ελληνικά πολεμικά δεν θα πετούν πάνω από τις ακτές της Ανατολίας.
 - Αντίστοιχα η τουρκική κυβέρνηση θα απαγορεύσει σε στρατιωτικά της αεροσκάφη να πετούν πάνω από τα προαναφερθέντα νησιά». (Πηγή:

"Ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους. Κυριώτερες συμφωνίες και συμβάσεις" σελ. 130-έκδοση ελληνικού υπεξ, τμήμα ιστορικών αρχείων", εκδόσεις, Καστανιώτης, 1999

5. Η Ελλάδα, μετά την εισβολή στην Κύπρο, ορθά πράττοντας, στρατικοποίησε τα νησιά επικαλούμενη το υπέρτερο δικαίωμα στην άμυνα. Το ζήτημα χρειάζεται σημερινές ρυθμίσεις.

Αν επιλυθούν τα μείζονα, αυτό αντιμετωπίζεται. Άλλο το 1923, άλλο το 2020.

Λάρκος Λάρκου

ΕΠΤΑ ΑΡΘΡΑ

- 1. Δένδιας στη «γραμμή» Βούδα... 29/11/2020**
- 2. Η «Κυπροποίηση» της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, 24/05/2020**
- 3. Χωρίς πυξίδα, 09/08/2020**
- 4. Eastdream με ρεσιτάλ από ανευθυνότητα! 29/12/2019**
- 5. Νευρικές κινήσεις στο Αιγαίο 28/10/2018**
- 6. Έβρο ή Χάγη; Δίλημμα μόνο για παίχτες! 29/04/2018**

7. Απο την Χάλκη στο αυτονόητο! 15/05/2015

1. Δένδιας στη «γραμμή» Βούδα... 29/11/2020

Σπανίως στην μεταπολιτευτική περίοδο στην ελληνική πολιτική σκηνή κάποιος πρωθυπουργός και κάποιος υπεξ του, είχαν πραγματικά κοινούς προσανατολισμούς. Σήμερα, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κυρ. Μητσοτάκης «ταυτίζεται» με τον υπεξ του, Ν. Δένδια; Ο Κ. Μητσοτάκης, λέει πως «πιστεύω πως, ναι, να συμφωνήσουμε η μία διαφορά που αναγνωρίζει η Ελλάδα να εκδικαστεί από ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο, όπως είναι το

Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Είμαστε απολύτως έτοιμοι να δεχθούμε την τελική απόφαση ενός τέτοιου διεθνούς οργάνου», ηλ. Βήμα, 30/12/2019. Ο Ν. Δένδιας λέει πως «είναι πια φανερό ότι η Τουρκία έχει επιλέξει να συμπεριφέρεται ως αναθεωρητικός, αποσταθεροποιητικός παράγοντας, επικίνδυνος για την ασφάλεια της άμεσης και ευρύτερης περιοχής, αλλά και για τις προτεραιότητες και τις αξίες που εκφράζει και προωθεί η ΕΕ. Αυτή την φορά (Σύνοδος Δεκεμβρίου), ανεξαρτήτως όψιμων δηλώσεων, η Τουρκία δεν είναι εύκολο να ξεγελάσει την ΕΕ», 25/11. Για όσους παρακολουθούν ε/κ πολιτικούς, όπως ο Τ. Παπαδόπουλος, ή ο Ν. Αναστασιάδης εύκολα διακρίνει τους πραγματικούς στόχους Δένδια. Στις 20/10 με επιστολή του στον Επίτροπο Διεύρυνσης Oliver Varhelyi, ζητά την αναστολή της Τελωνειακής Ένωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης -Τουρκίας ενώ με άλλη επιστολή σε Γερμανό

Heiko Maas, Ισπανό Arancha Gonzalez-Laya και Ιταλό Luigi Di Maio, ζητάει «να μην δοθούν οι άδειες για την εξαγωγή συγκεκριμένου στρατιωτικού υλικού προς την Τουρκία, όπως υποβρύχια, φρεγάτες, αεροσκάφη και αναβάθμιση τεθωρακισμένων».

Ως γνωστόν η Ελλάδα έχει ψηφίσει να έχει η Τουρκία ενταξιακές συνομιλίες-2005. Έκτοτε καμιά κυβέρνηση δεν δήλωσε αλλαγή στρατηγικής: τις στηρίζει υπό όρους βέβαια-έστω αυτές που τύποις υπάρχουν. Τώρα ο Δένδιας κάνει άλμα ζητώντας διακοπή της Τ.Ε. του 1996, ενώ ισχύει το άλλο! Τίθεται ένα σχετικό ερώτημα: πριν στείλει την επιστολή αναζήτησε ή (και) βρήκε κάποιον σύμμαχο; Στο ζήτημα ισχύει ο κανόνας της ομοφωνίας. Άρα τι ακριβώς ψάχνει με την αποστολή των επιστολών; Τι απολογισμό έχει κάνει επί του θέματος;

Ο Ν. Δένδιας κάνει καριέρα με μεγαλοστομίες για εσωτερική κατανάλωση, θυμίζοντας έντονα τον κλασσικό «Βούδα» της διπλωματίας, προκάτοχό του, Π. Μολυβιάτη-έναν πρόσωπο με τεράστιες ευθύνες για τα σημερινά αδιέξοδα. Εμφανώς ενδιαφέρεται για την υψηλή του δημοφιλία, αλλά τα στοιχεία δείχνουν ότι κινείται σε έναν χώρο στον οποίο δεν έχει τις κατάλληλες «υποδομές» για να υπηρετήσει με παραγωγικό τρόπο:

Σταχυολογώ μερικές από τις επιδόσεις του στο χώρο:

Δήλωσε δημοσίως ότι δεν γνώριζε τι πάει να υπογράψει στο Κάιρο.

Δήλωσε ότι δεν είχε χρόνο να ενημερώσει την Γερμανία για το ελληνοαιγυπτιακό σύμφωνο.

Έφερε στην Αθήνα, άρον άρον, τον έναν εκ των πρωταγωνιστών της λιβυκής κρίσης, τον στρατηγό Χαφτάρ, ακολουθώντας τη γραμμή «ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου». Εφόσον χάσει τη μάχη, τι κάνεις την επομένη;

Δυσκολεύεται να ξεκαθαρίσει τη στάση του για τη Χάγη. Στα λόγια κάπως υπέρ, μετά όροι που δεν μπορεί να «ελέγξει» ή ακόμα χειρότερο, όροι που δεν μπορεί να επηρεάσει ή να συνδιαμορφώσει.

Στηρίζει άκριτα τις επιζήμιες «τριμερείς», όπως βέβαια και ο προϊστάμενός του πρωθυπουργός. Σε δηλώσεις του στην Αθήνα μετά την «τριμερή» με Ισραήλ (Ασκενάζι) και Κύπρο (Χριστοδουλίδη) είπε: «τα αποτελέσματα της συνεργασίας μας είναι μετρήσιμα». Κυριολεκτικά κρίμα, τίποτε απολύτως δεν έχει καταλάβει. Το πικ- νικ στις 15/11 στο Βαρώσι είναι η απάντηση της Τουρκίας στον «τριμερή»

αποκλεισμό της από το παιχνίδι των αγωγών και κυρίως της εγκατάλειψης επί τριετία των συνομιλιών από τον Ν Αναστασιάδη με τον μακράν πιο ορθολογικό τ/κ πολιτικό Μ. Ακιντζί. Έχει κάτι να πει επ' αυτού ο Ν. Δένδιας;

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την 1/10 ζήτησε «την ταχεία επανάληψη των διακοινοτικών συνομιλιών για επίλυση του κυπριακού». Παρέχει στήριξη στο διάλογο Ελλάδας-Τουρκίας με κατευθυντήρια γραμμή τη Χάγη. Έθεσε προϋποθέσεις για όλους (Τουρκία, αποφυγή «μονομερών ενεργειών», αποφυγή «παρόμοιων ενεργειών στο μέλλον») αλλά και όλοι τίθενται υπό την εποπτεία ενός μηχανισμού παρακολούθησης. Στο ίδιο πλαίσιο πρότεινε «τον εκσυγχρονισμό της Ευρωτουρκικής σχέσης με ανανέωση της Τελωνειακής Ένωσης ΕΕ-Τουρκίας, επικαιροποίηση της συμφωνίας του 2016 για το

μεταναστευτικό». Ποιο από τα πιο πάνω ζητήματα προώθησε η ελληνική διπλωματία υπό τον Ν. Δένδια πέρα από την σε υψηλούς τόνους καταγγελία της Τουρκίας;

Ο καθηγητής Π. Ιωακειμίδης εισηγείται τη μόνη εφικτή στρατηγική εξόδου από τις σημερινές συνθήκες: «Ειδική Σχέση – Νέο «Ελσίνκι» με την Τουρκία που θα περιλαμβάνει μίαν νέα, θετική ατζέντα-« ένα τέτοιο πακέτο», εκτιμά», «δεν μπορεί να απορριφθεί από την Άγκυρα» Θα μπορούσε να περιλαμβάνει, «εκσυγχρονισμό της ΤΕ ΕΕ – Τουρκίας, ρυθμίσεις για την απελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων (visas) για την είσοδο Τούρκων πολιτών στην ΕΕ, ρυθμίσεις για προσφυγικό – μεταναστευτικό». Ο ευρυμαθής καθηγητής θεωρεί ότι «άλλη στρατηγική ανάμεσα σε ΕΕ και Τουρκία δεν υπάρχει. Στρατηγική που

να οδηγεί στην ομαλοποίηση της κατάστασης και τελικά στη λύση των προβλημάτων και σταθεροποίηση της Αν. Μεσογείου». («Μεταρρύθμιση», 30/8/20).

Το δίλημμα της συγκυρίας είναι ιδιαιτέρως σαφές: μια θετική ατζέντα μπορεί να αποτελέσει μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής που να οδηγεί σε λύσεις υπό την εποπτεία των ευρωπαϊκών σωμάτων-η μεγάλη εικόνα. Η πολιτική της μη λύσης ασχολείται με τις κυρώσεις, κάτι που ουδόλως επηρεάζει την τουρκική εξωτερική πολιτική, αν δεν περιπλέκει περαιτέρω τα πράγματα-η «πρόσκαιρη» εικόνα. Τα χρονικά περιθώρια, ωστόσο, στενεύουν: η διάλυση του διαπραγματευτικού τοπίου στο κυπριακό πιέζει έντονα τα Αιγαιακά και δυσκολεύει ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες. Η μεγάλη εικόνα είναι «καθαρή» για όσους ενδιαφέρονται να

λύσουν προβλήματα. Τι μπορεί να την καταστήσει δημιουργική πολιτική, αν όχι η τοποθέτηση φωτισμού, κυριολεκτικά και μεταφορικά, σε δρόμους στο Βαρώσι;

2. Η «Κυπροποίηση» της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, 24/05/2020

Ένας χρόνος ολοκληρώνεται στην άσκηση της εξουσίας στην Ελλάδα από το κόμμα της ΝΔ με πρωθυπουργό τον Κ. Μητσοτάκη και Υπουργό Εξωτερικών τον Ν. Δένδια. Ο Κ. Μητσοτάκης κέρδισε πόντους στη διαχείριση της κρίσης με την πανδημία του κορονοϊού. Το προβάδισμα αυτό δεν αντακακλάται στο επίπεδο

της άσκησης της εξωτερικής πολιτικής. Θεωρώ ότι το βασικό χαρακτηριστικό της είναι η επιστροφή στην πεπατημένη της εποχής Κ. Καραμανλή (2004-09): «κυπροποίηση» της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής (καταγγελία αντί για άσκηση διπλωματίας, συλλογή ψηφισμάτων που ωφελούν στιγμιαία), σχεδόν μηδενική ευρηματικότητα ή δημιουργικότητα στην άσκησή της, πλήρης απορρόφηση της ενέργειάς της από τις συγκρουσιακές σχέσεις με την Τουρκία, ελάχιστο ή και καθόλου βάρος στην εσωτερική ζωή της ΕΕ, ή κάποιες ιδέες για την εξέλιξή της, πλην της συμμετοχής σε μια πρωτοβουλία με Ε. Μακρόν υπέρ του «κορονοομόλογου»-μέχρι που ο γάλλος πρόεδρος έκανε στροφή καθ' ότι μόνο με την Α. Μέρκελ γίνεται η δουλειά.

Σε ειδικότερα κεφάλαια σημειώνω τα πιο κάτω:

Ο Κ. Μητσοτάκης παρέχει πλήρη στήριξη στην πολιτική που ασκεί ο Ν. Αναστασιάδης και, είτε από επιλογή, είτε από αδυναμία να συντονίσει στην μεγάλη εικόνα, δέχεται ο ίδιος τις επιπτώσεις της. Για παράδειγμα, το περίφημο «Τουρκολιβυκό Σύμφωνο» για το οποίο γράφτηκαν ποταμοί από αναλύσεις, είναι ουσιαστικά «παιδί» του Κραν Μοντάνα και της ανεργάτιστης πολιτικής που ακολουθεί εδώ και τρία χρόνια ο κύπριος πρόεδρος- μηδέν συνομιλίες, τρία χρόνια συμμετοχή και στήριξη σε σχήματα του τύπου «τριμερείς διασκέψεις», όλα του κυπριακού σε στρατηγικό αδιέξοδο. Η Αθήνα χωρίς να έχει κερδίσει οτιδήποτε -πέρα από ευκαιριακές φωτογραφίες- βυθίζεται εντονότερα στους επαρχιώτικους μικρομεγαλισμούς της Λευκωσίας. Η Κύπρος ως αδύναμος κρίκος σε κάθε σχήμα διασκέψεων έχει οδηγηθεί σε αποξένωση από διεθνείς παίκτες- ΟΗΕ, ΕΕ. Οι εταιρείες έχουν αποχωρήσει από την κυπριακή ΑΟΖ εξαιτίας της

παρουσίας ερευνητικών πλοίων της Τουρκίας, και βέβαια εξαιτίας της θεαματικής πτώσης των τιμών διεθνώς. Είναι απορίας άξιον πως η κυβέρνηση Κ. Μητσοτάκη ενετάχθη στο project, γνωστό ως Eastmed- ίσως για εσωτερική κατανάλωση-, καθ' ότι ούτε επαρκείς ποσότητες έχουν επισημανθεί, ούτε χρήματα υπάρχουν για τα 6 δις της (υποθετικής) κατασκευής του, ούτε βέβαια μπορεί να ανταγωνιστεί στις ευρωπαϊκές αγορές το πολύ φθηνότερο ρωσικό. Τελευταίο σημείο της αθηναϊκής επιπολαιότητας η συμμετοχή Δένδια σε τηλεδιάσκεψη στις 11 Μαΐου, ανάμεσα τους Υπουργούς Εξωτερικών της Ελλάδας, της Κύπρου, της Αιγύπτου, της Γαλλίας και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Οι πέντε ζήτησαν από την Τουρκία «να σεβαστεί πλήρως τα κυριαρχικά δικαιώματα όλων των κρατών στις θαλάσσιες ζώνες τους στην ανατολική Μεσόγειο». Βέβαια είναι άξιον απορίας το πως συμμετείχαν τα ΗΑΕ,

άξιον διερεύνησης το γιατί απουσίασε το Ισραήλ και άξιον ανάλυσης το πώς κανένας δεν λαμβάνει υπόψη το μηδενικό αποτέλεσμα.

Στις Ελληνοτουρκικές σχέσεις έχει επικρατήσει η αντίληψη ότι η διαρκής αντιπαλότητα συσπειρώνει την κοινή γνώμη γύρω από την κυβέρνηση, αλλά, βέβαια, αυτό συμβάλει στη δημιουργία της πιο ακατάλληλης ατμόσφαιρας για τον αναγκαίο πολιτικό διάλογο για την ετοιμασία μιας διαφορετικής ατζέντας με την Άγκυρα. Καμμία διαχείριση μιας κρίσης δεν μπορεί να κριθεί στο σύνολό της επιτυχημένη (λ.χ Έβρος), αν βασίζεται στις θεωρίες περί «ασύμμετρης απειλής» ή στις διαρκείς δηλώσεις περί των ε/κ σχέσεων που καλούν σε «αγωνιστική εγρήγορηση». Οι συνεχείς τριβές στις σχέσεις των δύο χωρών δείχνουν πόσο δύσκολο, υπό τις παρούσες συνθήκες, είναι να συζητηθεί στα σοβαρά το ζήτημα

της από κοινού προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο. Αρκετά ΜΜΕ, με ελάχιστη κατανόηση της ιστορίας και της θεματολογίας των ε/τ σχέσεων, συμβάλλουν στην ανακύκλωση της θεωρίας περί «θυματοποίησης» των ελλήνων, γεγονός που περιπλέκει τα πράγματα και απομακρύνει τις δυνατότητες για θετικές εξελίξεις.

Πάνω στο κεντρικό ζήτημα των ευρωτουρκικών σχέσεων η Αθήνα μιλάει με γενικότητες και αποφεύγει να υποστηρίξει μια κατεύθυνση. Κάποτε η Αθήνα ήταν πρωταγωνιστής μιας άλλης στρατηγικής- «πολιτική του Ελίνκι», 1999. Σήμερα εμφανίζεται με τη γραμμή «ότι προκύψει».

Ο χειρισμός της υπόθεσης γύρω από την επιλογή συμμάχου στη Λιβύη μέσα από την οπτική ο «εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου», σε συνδυασμό με την

επίσκεψη του στρατηγού Χαφτάρ στην Αθήνα, αποδεικνύεται πόσο μυωπική είναι καθώς ο στρατηγός χάνει διαρκώς έδαφος, ενώ κόστισε τον αποκλεισμό της σε Συνόδους για τη Λιβύη στο Βερολίνο.

Ο Ν. Δένδιας είναι ένας παλιομοδίτης πολιτικός της ΝΔ, με ισχυρό εσωκομματικό προφίλ, που ανήκει στη λεγόμενη «καραμανλική» τάση, αν αυτό σημαίνει πλέον οτιδήποτε. Εμφανώς είναι έξω από τα νερά του, η προηγούμενη μηδενική ενασχόλησή του με ζητήματα εξωτερικής πολιτικής δυσκολεύει τα πράγματα καθώς δεν μπορεί να εμβαθύνει στα αντικείμενα που εποπτεύει. Ο διαρκής καταγγελτικός λόγος τού προσπορίζει το εσωτερικό χειροκρότημα- κάτι σύνηθες στην άσκηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, κάτι που αξιοποίησαν και άλλοι υπουργοί πριν από αυτόν.

Γενικά μπορεί να υποστηριχθεί με αρκετή ακρίβεια πως στον έναν χρόνο της άσκησής της η ελληνική διπλωματία επί ΝΔ δεν παρουσίασε κάποια νέα ιδέα, δεν ανέδειξε ένα δημιουργικό θέμα για να το προωθήσει, δεν αξιολόγησε ένα ευρωπαϊκό θέμα ως δική της προτεραιότητα (λ.χ. πολιτικές της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια ή πολιτικές άμυνας και ασφάλειας). Ως εκ τούτου, κρίνω ότι δεν μπορεί να καταγράψει ένα θετικό αποτέλεσμα, πλην, ίσως, τις καλά προετοιμασμένες συναντήσεις Μητσοτάκη με Μέρκελ και Μακρόν και τη σωστή στροφή στο ζήτημα της ονομασίας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας...

3. Χωρίς πυξίδα, 09/08/2020

Συχνά στην ιστορία της ελληνικής διπλωματίας η εσωτερική πολιτική σκηνή επικαθορίζει την εξωτερική. Κατά κανόνα αυτός ο επικαθορισμός δεν οδηγούσε σε θετικά αποτελέσματα, μερικές φορές δε οδήγησε και σε ήττες, αλλά αυτό αφορούσε τους επόμενους, ελάχιστα τους προηγούμενους. Το ελληνοαιγυπτιακό σύμφωνο για την μερική οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών που υπογράφηκε ανάμεσα στους υπεξ των δύο χωρών στις 6 Αυγούστου, είναι μια ακόμα απόδειξη ότι η Ελλάδα έμαθε να κυνηγά την ουρά της και, κυνηγώντας την, χάνει την μεγάλη εικόνα. Με τη μεσολάβηση Μέρκελ ξεκίνησε στο Βερολίνο μια διαδικασία προσέγγισης ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Στις 24

Αυγούστου ορίστηκε η πρώτη συνάντηση ανάμεσα στις επιτροπές από εμπειρογνώμονες των δύο χωρών. Είκοσι ημέρες πριν την έναρξη των συνομιλιών που έδειχναν Χάγη, όλα μπήκαν σε άλλη βάση με τις υπογραφές Δένδια-Σιούκρι. Οι γύροι διαπραγματεύσεων ανάμεσα σε Ελλάδα και Αίγυπτο ήταν 13 και κράτησαν 16 χρόνια. Είκοσι μέρες πριν τις ελληνοτουρκικές συνομιλίες, την συμφωνημένη αποκλιμάκωση και την αλλαγή ατμόσφαιρας με κινήσεις Μέρκελ, όλα επιστρέψουν στη συνήθη ψυχρότητα.

Τι οδήγησε σε αυτήν την, σε λάθος χρόνο, απόφαση; Προφανώς η Αθήνα πίεζε την Αίγυπτο για «κάτι γρήγορο», έστω και μη ολοκληρωμένο. Οι χάρτες και οι αφαιρέσεις το βεβαιώνουν:

Αφαιρείται το Καστελλόριζο με αίτημα της Αιγύπτου για να μην τα σπάσει με την Τουρκία.

Ο χάρτης επικαλύπτει αποφασιστικά εκείνον του τουρκολιβικού συμφώνου, γεγονός που δείχνει ότι αυτο ήταν ο προφανής στόχος των δύο πλευρών.

Οι δηλώσεις αποκαλύπτουν το εύρος των επιδιώξεων κάθε πλευράς. Πιο σεμνά ο αιγύπτιος υπεξ Σ. Σούκρι: «Η συμφωνία αυτή επιτρέπει και στις δύο χώρες να προχωρήσουν στη μεγιστοποίηση της αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη, ιδιαίτερα των ελπιδοφόρων κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου». Θριαμβικά ο έλληνας υπεξ Ν. Δένδιας: «ιστορική η σημερινή μέρα γιατί πριν από λίγο υπογράψαμε τη συμφωνία οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών μεταξύ των χωρών μας. Το τουρκολιβικό

μνημόνιο καταλήγει στον κάλαθο των αχρήστων . Η σημερινή μας συμφωνία επιβεβαιώνει και κατοχυρώνει το δικαίωμα και την επήρεια των νησιών μας σε υφαλοκρηπίδα και σε Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη»

Το τουρκικό υπεξ ανέφερε πως «για την Τουρκία είναι ανύπαρκτη η δήθεν συμφωνία καθορισμού περιοχών θαλάσσιας ευθύνης που ανακοινώθηκε. Η δήθεν περιοχή ευθύνης βρίσκεται εντός τουρκικής υφαλοκρηπίδας που έχει δηλωθεί στα Ηνωμένα Έθνη. Αυτή η άποψη μας να γίνει γνωστή και στο μέτωπο και στο τραπέζι. Η Τουρκία στην συγκεκριμένη περιοχή δεν θα επιτρέψει καμία δραστηριότητα και δεν υπάρχει καμία αμφιβολία πως θα υποστηρίξει με αποφασιστικότητα τα νόμιμα συμφέροντα και δικαιώματα της στην Ανατολική Μεσόγειο όπως κι αυτά των Τουρκοκυπρίων».

Οι εξελίξεις του τελευταίου μήνα έδειχναν ότι η Αθήνα έκανε στροφή στο ρεαλισμό- διερευνητικές επαφές με Τουρκία, συνάντηση στο Βερολίνο, Τόσο οι επαφές σε επίπεδο χαμηλής πολιτικής όσο και η επικοινωνία ανάμεσα στην πολιτική ηγεσία των δύο χωρών είναι ωφέλιμες. Θεωρώ ότι η 24 Αυγούστου θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο καμπής σε μια σχέση η οποία εδώ και πολλά χρόνια βρίσκεται χωρίς πυξίδα. Η επιλογή Μητσοτάκη να πάρει ο ίδιος τις πρωτοβουλίες με συμμετοχή της συμβούλου του επί των Ευρωπαϊκών Θεμάτων Ελ. Σουρανή στη μυστική τριμερή του Βερολίνου και η δήλωση στις 5/8 ότι «εαν δεν μπορούμε να καταλήξουμε σε συμφωνία για την ΑΟΖ, να πάμε στο Δικαστήριο της Χάγης», έδειξαν μια σαφή δήλωση προθέσεων. Μέχρι την ανατροπή της.

Η Τουρκία ανακοίνωσε πως αναβάλλει την έναρξη του γύρου των συνομιλών στις 24 Αυγούστου και επιπρόσθετα εξέδωσε NAVTEX με την οποία ανακοινώνει πως «στις 10 και 11 Αυγούστου θα πραγματοποιηθούν ασκήσεις με χρήση πραγματικών πυρών σε θαλάσσια περιοχή ανάμεσα σε Ρόδο και Καστελόριζο».

Η υπογραφή του συμφώνου Ελλάδας-Αιγύπτου στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο εκτιμώ ότι συνιστά μια λάθος πολιτική επιλογή. Μπορεί να προσφέρει ένα βήμα μπροστά στην παρεμπόδιση του τουρκολυβικού συμφώνου, αλλά οι παρενέργειές της θα είναι μεγάλες σε σχέση με το προσδοκώμενο όφελος. Το κλειδί για τη σταθερότητα και την ειρηνική διευθέτηση διαφορών είναι ο σχηματισμός μιας στρατηγικής που παίρνει στη Χάγη τα ζητήματα της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο και μέσω αυτής της διαδικασίας να επιλυθούν

ζητήματα κυριαρχίας, αοζ, επήρειας νησιών κλπ. Αυτή η στρατηγική είναι ο πλοηγός όλων των άλλων.

Ούτε το τουρκολιβυκό, ούτε το ελληνοαιγυπτιακό σύμφωνο αποκτούν αυτόματα νομική βάση αν δεν υπάρχει η αναγκαία κάλυψη από τον ΟΗΕ. Αυτό απαιτεί χρόνο και ανοικτές γραμμές επικοινωνίας. Αν η υπογραφή στο Κάιρο βοηθά μια προσπάθεια έτσι ώστε αριθμός χωρών της περιοχής για αναζητήσει από κοινού φόρμουλες για τη Χάγη, μένει να αποδειχθεί η χρησιμότητά της καθώς οι δυσκολίες είναι πολλές όπως οι μη διπλωματικές σχέσεις Αιγύπτου-Τουρκία, ή η μη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία από το 1964.

Κατά κανόνα, οι προσπάθειες για ειρηνευτικές διαδικασίες αποτυγχάνουν. Άλλοι επιδιώκουν υποταγή των αντιπάλων όπως κάνει ο Β. Νετανιάχου, άλλοι δεν

μπορούν να βρουν ρυθμίσεις γιατί οι παραδόσεις δεν ευνοούν τους συμβιβασμούς όπως κάνει ο Λίβανος, ή άλλοι θεωρούν ότι η διαχείριση των συνομιλιών συνιστά μια μέθοδο που βοηθά στο να μην φτάνουμε στο τέρμα, όπως η Κύπρος, ή άλλοι δεν μπορούν να αξιολογήσουν τη συγκυρία και να θέσουν προτεραιότητες, όπως κάνει τώρα με έναν εξαιρετικό περίεργο τρόπο η Ελλάδα.

4. Eastdream με ρεσιτάλ από ανευθυνότητα! 29/12/2019

Κατά κανόνα, στην ιστορία των σχέσεων Αθήνας-Λευκωσίας επικρατούσε ανειλικρίνεια. Με εξαίρεση των περιόδου της μάχης για την ένταξη της νήσου

στην ΕΕ, οι σχέσεις ήταν σαν την παραγεμιστή γαλοπούλα. Γέμισμα εφάπαξ, πομπώδης εμφάνιση, τάση να αποφεύγουν το «κρίσιμο». Το ίδιο και σήμερα: η Λευκωσία για να αποφύγει τη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού, υποκρίνεται ότι ενδιαφέρεται, ενώ στην πραγματικότητα ουδέν πράττει για να προωθήσει οτιδήποτε. Ψελλίζει διάφορα και πίσω από τη σκηνή τα ελεγχόμενα ΜΜΕ κάνουν την βρώμικη δουλειά, προωθούν χωριστικές πολιτικές κάτω από το κάλυμμα της κυβέρνησης. Όλοι γνωρίζουν τι ακριβώς κάνει ο Ν. Αναστασιάδης, πλην Μητσοτάκη.

Για ιδιοτελείς λόγους, ο Έλλην πρωθυπουργός δεν επιθυμεί να «φορτωθεί» μια έντιμη συνεννόηση με τον Ν. Αναστασιάδη γιατί αυτό θα τον έφερνε σε σύγκρουση με την «παράταξη» του τυχοδιωκτισμού στις δύο χώρες. Ενώ έχει

πλήρη εικόνα της επικίνδυνης επιλογής Αναστασιάδη, τον καλύπτει επικαλούμενος φλυαρίες του τύπου «μα, κοιτάξτε τι είπε στη ΓΣ του ΟΗΕ, άρα, επιθυμεί λύση». Αρνείται, κατα συνέπεια, να δεχθεί ότι περί άλλων τυρβαζει, όπως είναι οι πύργοι στη Λεμεσό, τα διαβατήρια, οι Σεϋχέλλες, και τα «δύο κράτη». Ο λόγος της στάσης Μητσοτάκη, είναι πολύ διαυγής: είναι νέος, έχει καριέρα μπροστά του, δεν θα ρισκάρει να γίνει “κακός”, επειδή η Κύπρος θα μείνει, έτσι όπως είναι σήμερα. Έτσι, από τον ένα με κοντόφθαλμους υπολογισμούς, πάνε τα πράγματα στον ανεύθυνο: ο Κ. Καραμανλής το 2004 πήγε να διαπραγματευτεί λύση του Κυπριακού στον Μπούργκερστοκ και, αντί αυτού, κρυβόταν στο δωμάτιο του, βλέποντας καουμποϊκες ταινίες. Υπάκουσε στην «εγκύκλιο Μολυβιάτη»: «είσαι φέρελπις, μην τσαλακώσεις την εικόνα σου με κάτι ριψοκίνδυνο, άσε να περάσει η μπόρα. Μην ξεχνάς τι επαθε ο θεός σου με

αφορμή τη Ζυρίχη». Έτσι, ενώ αυτός κρυβόταν, ο Τ. Ερτογάν έκανε ρεσιτάλ επαφών και επίδειξης αποφασιστικότητας για την επίλυση του κυπριακού. Έκτοτε η Κύπρος οδηγείται στη σταδιακή διχοτόμηση, αλλά κανείς δεν έχει ρωτήσει τον Κ. Καραμανλή αν αισθάνεται ότι έχει ευθύνες γιατί η Κύπρος διχοτομείται και με τη δική του συμβολή. Σήμερα επαναλαμβάνεται το ίδιο έργο. Ο Κ. Μητσοτάκης δεν θέλει να φορτωθεί τα επίθετα, παίζει στο γήπεδο της καταγγελίας την ίδια στιγμή που η πολιτική Ν. Αναστασιάδη επηρεάζει αποφασιστικά τις λεπτές ισορροπίες στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, φέροντας την πιθανότητα ενός θερμού επεισοδίου ολοένα και πιο κοντά. Βεβαίως, γνωρίζει ότι χωρίς την προηγούμενη επίλυση του Κυπριακού το παιχνίδι με τις ΑΟΖ, είναι ουσιαστικά χαμένο από χέρι. Προσέχω ότι μέχρι στιγμής, ο Κ. Μητσοτάκης δεν έχει στηρίξει δημόσια το «Πλαίσιο Γκουτέρες» ως μορφή λύσης του κυπριακού,

ένα Πλαίσιο του ΟΗΕ που ενσωματώνει όλες τις βασικές ανησυχίες των ε/κ, με την προηγηθείσα έγκρισή του από τον Μ. Τσαβούσογλου.

Οι φανφάρες και η παραπλάνηση της κοινής γνώμης οδηγούν μόνο στην απώλεια ερεισμάτων και στην περιχαράκωση. Πίσω από την υπογραφή στις 2 Ιανουαρίου στην Αθήνα για τον αγωγό Eastmed, βρίσκεται το εβραϊκό λόμπι και η μάχη του για την εκλογική στήριξη στον Β. Νετανιάχου. Όλα στο βωμό των προσκαιρων εντυπώσεων: Πρώτον, ουδείς γνωρίζει τι υπάρχει στο βυθό της Ανατολικής Μεσογείου. Δεύτερο, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και οι εμπορικές τράπεζες δεσμεύονται σε μηδενική οικονομική στήριξη σε οξόρυξη ορυκτών καυσίμων για να δώσουν ώθηση στις ΑΠΕ. Τρίτο, το έργο Eastmed υπολογίστηκε σε 7 δις. Τέταρτο, το ρωσικό φυσικό αέριο παραμένει ο

αδιαμφισβήτητα κεντρικός παίκτης στην Ευρώπη. Τέταρτο, Ισραήλ και Κύπρος ερίζουν εδώ και 4 χρόνια για την οριοθέτηση του βυθού στο ενδιάμεσό τους θαλάσσιο οικόπεδο. Πέμπτο, τις αποφάσεις τις λαμβάνουν οι εταιρείες, και καμιά δεν θα επενδύσει για να πάρει φυσικό αέριο στην Ευρώπη χωρίς να έχει κέρδος, ένα προϊόν, το οποίο στην περίπτωση αυτή, είναι αρκετά πιο ακριβό από το ρωσικό. Έκτο, ο «Eastdream» εξυπηρετεί πρόσκαιρες πολιτικές εντυπώσεις και οπωσδήποτε δίνει ένα εκλογικό επιχείρημα στον διεθνώς αποκλεισμένο ισραηλινό πρωθυπουργό. Έβδομο, ο Β. Νετανιάχου παραμένει ένας πλήρης αντίπαλος της επίλυσης του κυπριακού, προτιμά μian εκκρεμότητα-φορτίο στην εξωτερική πολιτική της Άγκυρας.

Ένα μήνα μετά την «τριμερή» του Βερολίνου μπορούμε να δούμε ευκρινέστερα τον πολιτικό αμοραλισμό που χαρακτηρίζει την πολιτική συμπεριφορά του Ν. Αναστασιάδη. Ο ΓΓ του ΟΗΕ, στις 25 Νοεμβρίου ανακοίνωσε πλαίσιο συμφωνημένων κινήσεων για να φτάσουμε σε ολοκλήρωση της προσπάθειας του ΟΗΕ, «με στόχο την επίτευξη στρατηγικής συμφωνίας που θα ανοίξει το δρόμο για μια συνολική διευθέτηση». Τίποτε από όσα συμφώνησε ο Ν. Αναστασιάδης δεν έχει υλοποιήσει. Απολύτως τίποτε.

Αντίθετα, επιδίδεται σε ασκήσεις επί χάρτου με τον υπόδικο Β. Νετανιάχου και παίζει στο γήπεδο στο οποίο από χέρι είναι “εκτός παιχνιδιού”. Έθεσε την ουσία του κυπριακού στο ράφι, νομίζοντας ότι θα του βγούν «όλα τα άλλα»,

σκορπώτας σκόνη σε μια κοινή γνώμη εκπαιδευμένη στην κατανάλωση ρητορείας.

Ενώ, στις δύο πρωτεύουσες, εμφανίζονται δύο τακτικές, επί της ουσίας είναι μία: η Λευκωσία, αντί να εργαστεί δραστήρια με βάση το Πλαίσιο Γκουτέρες, περί άλλων τυρβάζει.

Η Αθήνα, αντί να στηρίζει μια πολιτική διαδικασία που οδηγεί στη Χάγη, προσέχει τους τυχοδιωκτισμούς «τύπου» Συρίγου και στέλλει τον Ν. Δένδια, «κρυφίως», στην Κ/πολη για επαφές με τον Τσαβούσογλου- μήπως και προκύψει κάτι απρόοπτο και τρέχει να σβήσει φωτιές...

5. Νευρικές κινήσεις στο Αιγαίο 28/10/2018

Να μια ακόμα απόδειξη ότι όταν αφήνεις ένα ζήτημα σε εκκρεμότητα, κατά κανόνα, το συναντάς αργότερα μπροστά σου και μάλιστα σε χειρότερη εκδοχή. Ο έλληνας τέως Υπεξ Ν. Κοτζιάς επέλεξε την ημέρα της παράδοσης του υπουργείου στον Α. Τσίπρα στις 20 Οκτωβρίου για να μιλήσει για «την πρώτη επέκταση της κυριαρχίας της χώρας από τότε που πήραμε τα Δωδεκάνησα. Είναι έτοιμα τα προεδρικά διατάγματα για την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ναυτικά

μίλια στο Ιόνιο». Από την άλλη «ο πρωθυπουργός θέλει άσκηση του κυριαρχικού δικαιώματος της χώρας για επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης αρχής γενομένης από το Ιόνιο, κατέστησε σαφές όμως πως η διαδικασία δεν θα γίνει με προεδρικά διατάγματα αλλά με την κατάθεση νομοσχεδίου στην Βουλή».

Ο τούρκος υπεξ Μεβλούτ Τσαβούσογλου στις 23 Οκτωβρίου σχολίασε τις δηλώσεις (ιδιαίτερα το «αρχής γενομένης από το Ιόνιο») σχετικά με την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 μίλια ως εξής: «Για εκείνους (Ελλάδα) ο λαϊκισμός προηγείται πάντοτε των πραγματικοτήτων. Και η προσδοκία της κοινής γνώμης είναι τέτοια. Εμείς είμαστε υπέρ της επίλυσης των προβλημάτων του Αιγαίου με ειρηνικό τρόπο. Στο θέμα των 12 μιλίων υπάρχουν και οι αποφάσεις της Βουλής μας στο παρελθόν, επομένως και αυτές ισχύουν. Η

Ελλάδα αντί να κάνει αυτού του είδους τις δηλώσεις που να προκαλούν ένταση, πρέπει στο πλαίσιο των διερευνητικών διαβουλεύσεων που άρχισαν πριν από μας, να σκεφτούμε πως θα τα λύσουμε, με διπλωματία με άλλη μέθοδο. Η Ελλάδα γνωρίζει καλύτερα ότι δεν πρόκειται να επιτρέψουμε κάτι τέτοιο».

Έτσι βγήκαν οι δηλώσεις και το κλίμα έγινε θερμότερο. Μια αδρή ματιά στη διαδρομή του θέματος φωτίζει τα σημερινά αδιέξοδα. Ως γνωστόν, η Ελλάδα ζητούσε από την εποχή του παλαιού Καραμανλή, την από κοινού προσφυγή Ελλάδας-Τουρκίας για οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης -διαιτητικό όργανο που προσφέρει ο ΟΗΕ στην παγκόσμια κοινότητα. Αυτή η σταθερή ελληνική θέση μπήκε στο αυλάκι με τις

πρωτοβουλίες του Κ. Σημίτη στο Κείμενο Συμπερασμάτων της Συνόδου Κορυφής της ΕΕ στο Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999.

Σύμφωνα με το κείμενο «το Συμβούλιο παροτρύνει τα υποψήφια κράτη να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για την επίλυση κάθε εκκρεμούς συνοριακής διαφοράς και άλλων συναφών θεμάτων. Αλλιώς «θα πρέπει να φέρουν τη διαφορά ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος. Το αργότερο στα τέλη του 2004 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα επανεξετάσει την κατάσταση ως προς κάθε εκκρεμή διαφορά, ιδίως όσον αφορά τις επιπτώσεις στην ενταξιακή διαδικασία με στόχο να προαγάγει την επίλυσή της μέσω του Διεθνούς Δικαστηρίου...».

Ο Κ. Σημίτης έθεσε σε κίνηση τις ευρωπαϊκές πολιτικές, με πολιτική ομπρέλα τις μελλοντικές σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας. Σύμφωνα με τις αποφάσεις του 1999, οι δύο χώρες δεσμεύτηκαν να καταβάλουν «κάθε προσπάθεια» για επίλυση «κάθε εκκρεμούς συνοριακής διαφοράς και άλλων συναφών θεμάτων», και μετά την πενταετία να αναδειχθεί το Δ.Δ. της Χάγης ως το μέσο της επίλυσης. Οι κυβερνήσεις Ελλάδας και Τουρκίας διεξήγαγαν συνομιλίες σε διμερές επίπεδο και οι οποίες απέδωσαν καρπούς το 2003. Στη τελική φάση των συζητήσεων διαμορφώθηκαν οι κατευθύνσεις πάνω στις οποίες τα δύο μέρη συμφωνούσαν για μια από κοινού προσφυγή στο Δ.Δ. της Χάγης.

Η κυβέρνηση του επόμενου Καραμανλή τον Δεκέμβριο του 2004 ανέτρεψε τη συμφωνία του 1999 και ακύρωσε τη διαδικασία του 2003, καθώς τέθηκε σε εφαρμογή το «δόγμα» Καραμανλή: «άσ' το γι' αργότερα». Έκτοτε δεν προχώρησε κάτι, το θέμα μπήκε στο ράφι. Η Ελλάδα με οδηγό το Διεθνές Δίκαιο, είχε και έχει κάθε συμφέρον να προωθήσει προς επίλυση αυτό το θέμα για να μπορέσει να αποκτήσει ισχυρά πολιτικά πλεονεκτήματα. Με επίλυση στο ζήτημα της αιγιαλίτιδας ζώνης στο Αιγαίο, με οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο και κατ' επέκταση με σχηματισμό της βάσης για οριοθέτηση και της ΑΟΖ σε επόμενο στάδιο. Δύσκολα θέματα. Για να φτάσεις, όμως, σε μια σύγκλιση, απαιτείται προσπάθεια, χρόνος, συνεννοήσεις, συμφωνίες, διεθνής υποστήριξη.

Τι γίνεται σήμερα; Σε ποια χώρα του κόσμου ένας υπουργός αποχωρεί από τη θέση του εξαγγέλλοντας «την πρώτη επέκταση της κυριαρχίας της χώρας από τότε που πήραμε τα Δωδεκάνησα»; Το ζήτημα της επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας στο Ιόνιο σε 12 μίλια αφορά μια σοβαρή διαβούλευση με την Ιταλία. Σε περίπτωση συμφωνίας όλα προχωρούν απρόσκοπτα, σε περίπτωση διαφωνίας παραμένει διαθέσιμος ο δρόμος της Χάγης. Υπάρχει άλλος τρόπος; Σε σχέση με το Αιγαίο υπάρχει πλούσια κληρονομιά από τις προεργασίες που έγιναν στο παρελθόν σε διμερές επίπεδο, υπάρχει ο διεθνώς αποδεκτός δρόμος για το Δ.Δ. της Χάγης. Υπάρχει άλλος δρόμος;

Ασφαλώς όλα τα δύσκολα ζητήματα μπορούν να επιλυθούν αν υπάρχει ισχυρή πολιτική θέληση, κατάλληλο κλίμα στην κοινή γνώμη, αν οι ηγέτες επιλέξουν

τους προσφερόμενους από το διεθνές σύστημα δρόμους για να φτάσουν σε λύσεις. Η από το 2004 εγκατάλειψη από την Αθήνα του δρόμου που οδηγεί στη Χάγη, δείχνει ότι η πολιτική της ηγεσία περιόρισε το εύρος των δικών της χειρισμών της, παρά τις περί του αντιθέτου διακηρύξεις.

Κάθε εξέλιξη σημαίνει ανάληψη πολιτικής ευθύνης, προσπάθεια για την οικοδόμηση μιας νέας κατάστασης πραγμάτων.

Το δίλημμα είναι «κλασσικό»: είτε κάθεται στον «πάγκο» και διαμαρτύρεσαι, είτε λύνεις προβλήματα και αποκτάς νέες δυνατότητες ανάπτυξης.

6. Έβρο ή Χάγη; Δίλημμα μόνο για παίχτες! 29/04/2018

Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις έχουν πάρει αρνητική τροχιά. Η σύλληψη οκτώ τούρκων στρατιωτικών που συνδέονται με το πραξικόπημα του 2016 στην Τουρκία από τις ελληνικές αρχές, καθώς και η κράτηση των δύο ελλήνων στρατιωτικών που πέρασαν το σύνορο στον Έβρο, έχει επισκιάσει κάθε μορφή επικοινωνίας. Η ατμόσφαιρα παίρνει νέες, αρνητικές διαστάσεις. Η σημασία της επικέντρωση στο τρέχον ενέχει τη δική της αξία, αλλά το μείζον βρίσκεται στη διαμόρφωση μιας στρατηγικής αντίληψης των πραγμάτων με στόχο την αλλαγή τους. Τι μπορεί να γίνει;

Πρώτο, η ελληνική κυβέρνηση χειρίζεται τα ζητήματα που συνδέονται με την Τουρκία ή που ανακύπτουν στην πορεία, κατά έναν «αντανακλαστικό» τρόπο. Μια σχέση με πυκνά και δύσκολα θέματα δεν μπορεί να υποκύπτει στο

«συγκυριακό», καθώς η πολιτική της αδράνειας οδηγεί στο ανάποδο αποτέλεσμα-το συγκυριακό να «καλύπτει» το στρατηγικό.

Δεύτερο, η Αθήνα μπορεί να ανακτήσει την πρωτοβουλία των κινήσεων αν γίνει ένας ηγέτης της ευρωτουρκικής σχέσης, αν εκείνη καθοδηγεί ένα κύριο τμήμα της και εάν την εντάξει σε μια στρατηγική. Δηλαδή ένα «Ελσίνκι» με σημερινές προδιαγραφές.

Τρίτο, αυτό για να προχωρήσει σημαίνει πολιτική θέληση για επανεκκίνηση της διαδικασίας του διαλόγου με την Τουρκία με στόχο την παραπομπή της ελληνοτουρκικής διαφοράς της σχετικής με την υφαλοκρηπίδα στο Αιγαίο στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Με άλλα λόγια, η Αθήνα να πιάσει το νήμα της διαδικασίας εκεί που το άφησε το δίδυμο Καραμανλή-Μολυβιάτη τον Δεκέμβριο

του 2004. Ο σχετικός φάκελος είναι πλήρης, αλλά μόνο αν θέλεις να αλλάξεις την κατάσταση μπορείς να κινήσεις τη διαδικασία.

Τέταρτο, τα σημεία δύο και τρία είναι αλληλένδετα. Το ένα στηρίζει το άλλο και μόνο αν προσεγγισθεί ως σύνολο, μπορεί να οικοδομήσει μια πολιτική κατεύθυνση που να υπηρετεί τόσο τα ζητήματα της ειρήνης και της σταθερότητας ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, όσο και τα ευρύτερα ευρωπαϊκά συμφέροντα στην περιοχή. Το περιεχόμενο αυτής της διασύνδεσης σήμερα, είναι πιο αδύναμο σε σχέση με το 2004. Αλλά διατηρεί τη βαρύτητά της, και είναι σε θέση να κινήσει σοβαρές εξελίξεις.

Πέμπτο, θυμίζω ότι όλοι οι πρωθυπουργοί της ελληνικής μεταπολίτευσης (Κ. Καραμανλής, Γ. Ράλλης, Α. Παπανδρέου, Κ. Μητσοτάκης, Κ. Σημίτης),

υποστήριζαν με συνέπεια την προσφυγή στο Δ.Δ. της Χάγης σχετικά με την επίλυση της διαφοράς για την υφαλοκρηπίδα στο Αιγαίο. Ο Κ. Σημίτης κατάφερε να θέσει το ζήτημα σε άλλη βάση στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στο Ελσίνκι το 1999. Κατάφερε να προσδώσει στο ζήτημα ισχυρή ευρωπαϊκή σφραγίδα σε διασύνδεση με τις ενεργητικές πολιτικές για τη διεύρυνση που εφάρμοζε η ΕΕ. Έτσι συμφωνήθηκε να δοθεί μια περίοδος από πέντε χρόνια για τις διμερείς προσπάθειες, και αν αυτό δεν απέδιδε καρπούς, τα δύο μέρη συμφώνησαν να προσφύγουν στο Δ.Δ. της Χάγης-Δεκέμβριος του 2004.

Έκτο, οι συνομιλίες ανάμεσα στην Αθήνα και την Άγκυρα έφτασαν στην πιο σημαντική τους στιγμή το 2003. Οι δύο χώρες επεξεργάστηκαν τον σχετική φάκελο τόσο σε τεχνοκρατικό επίπεδο όσο και πολιτικό και έτσι ετοίμασαν το

έδαφος για την από κοινού προσφυγή στη Χάγη. Οι εσωτερικές εξελίξεις στην Ελλάδα οδήγησαν σε πρόωρες εκλογές τον Μάρτιο του 2004. Το αποτέλεσμα έφερε «το τέλος μιας στρατηγικής». Ο νέος πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής εγκατέλειψε την πολιτική του Ελσίνκι και όλα γύρισαν στην πεπατημένη.

Έβδομο, τι είναι εκείνο που εμποδίζει έλληνες πρωθυπουργούς (από το 2004 έως σήμερα) να ακολουθήσουν μια πάγια στρατηγική των προηγούμενων πρωθυπουργών-από το 1974 έως το 2004;

Κυρίως ο «φόβος» να πάρουν αποφάσεις, ο «φόβος» να ακολουθήσουν μια πολιτική που δίνει λύσεις, αλλάζει τα δεδομένα, απελευθερώνει κοινωνικούς πόρους και εξυγιαίνει μια πολιτική ατμόσφαιρα. Στη «μικρή» περίπτωση επικρατούν οι καταγγέλλοντες δημαγωγοί και οι επαγγελματίες της διγλωσσίας.

Στην άλλη περίπτωση, θα επικρατήσουν όσοι έχουν σημαντικά πράγματα να προτείνουν για την εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

7. Απο την Χάλκη στο αυτονόητο! 15/05/2015

Αυτά τα ζητήματα δεν λειτουργούν έτσι. Σύμφωνα με ανταπόκριση της Α. Ανδρέου στο ΚΥΠΕ στις 8 Μαΐου «η Τουρκία είναι έτοιμη να ανοίξει τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης αν σε αντάλλαγμα η Ελλάδα δώσει άδεια για λειτουργία τζαμιού στην Θεσσαλονίκη, φέρεται να δήλωσε ο Τούρκος Πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν σε ακαδημαϊκούς και ιστορικούς της Τουρκίας. Σύμφωνα με

δημοσίευμα της εφημερίδας Hurriyet Daily News, την πληροφορία αυτή μετέφερε ο αρχισυντάκτης του περιοδικού Deep History, Μουσταφά Αρμαγάν, ο οποίος συμμετείχε στο γεύμα που παρέθεσε χθες ο Ταγίπ Ερντογάν σε ιστορικούς και ακαδημαϊκούς. Στο ίδιο δημοσίευμα αναφέρεται ότι το στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος AKP διαφοροποιήθηκε από τον Ερντογάν λέγοντας πως η θεολογική σχολή δεν θα λειτουργήσει αν δεν δοθεί άδεια για προσκύνημα στο τζαμί Φετιγέ στην Αθήνα και όχι στην Θεσσαλονίκη».

Οι συσχετισμοί, η λογική του τύπου κάνε εσύ αυτό και εκείνος κάτι ανάλογο, δείχνουν αδυναμία κατανόησης ζητημάτων γύρω από τις ευθύνες κάθε κράτους ή κάθε κυβέρνησης στο σύγχρονο κόσμο. Η Τουρκία εδώ και καιρό έπρεπε να δώσει τις σχετικές οδηγίες για επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της

Χάλκης, ενώ η Ελλάδα, εδώ και αρκετό χρόνο έπρεπε να λύσει το ζήτημα της δημιουργίας λατρευτικού χώρου για τους μουσουλμάνους που ζουν στην Αθήνα. Ο καθένας στο δικό του επίπεδο να ανοίξει τις εξελίξεις στο σύγχρονο κόσμο, στο σεβασμό στις πεποιθήσεις των μειονοτήτων ή όσων ζουν σε μια πόλη για ορισμένο χρόνο όπως συμβαίνει στην Αθήνα με τους μετανάστες. Εδώ η παρεξήγηση είναι σημαντική: ένα τζαμί στην Αθήνα δεν συνδέεται με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, καθώς οι μουσουλμάνοι που ζουν στην Αθήνα προέρχονται, κατά κανόνα, από χώρες της Ασίας ή της Αφρικής. Συνεπώς η τουρκική κυβέρνηση δεν είναι υπεύθυνη γι' αυτό. Υπεύθυνη είναι η ελληνική πολιτεία ώστε να δώσει τη δυνατότητα σε χιλιάδες μουσουλμάνους να ασκούν τα λατρευτικά τους έθιμα μέσα σε καθορισμένο χώρο λατρείας και όχι στο Ολυμπιακό στάδιο ή στα υπόγεια πολυκατοικιών. Είναι ένα απλό ζήτημα

σεβασμού στους μετανάστες που ζουν και προσφέρουν στην ελληνική πραγματικότητα, ένα φυσιολογικό έργο συνυφασμένο με τις πρακτικές κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ για σεβασμό στη θρησκευτική διαφορετικότητα και στον κοινωνικό πλουραλισμό.

Καμιά διασύνδεση ή κωλυσιεργία δεν μπορεί να δικαιολογήσει την στάση της τουρκικής κυβέρνησης να αρνείται να δώσει εκ νέου ζωή στη Σχολή της Χάλκης, μια Σχολή με ευρύτερο συμβολισμό στην πολιτιστική ανάπτυξη της ελληνικής μειονότητας στην Κ/πολη. Κάθε χώρα έχει τις δικές της αυτόνομες ευθύνες για να προχωρήσουν τα πράγματα. Κάποια στιγμή θα γίνουν και τα δύο. Η καθυστέρηση στοιχίζει. Οι θετικές αποφάσεις βοηθούν να λυθούν προβλήματα που ανήκουν στην κατηγορία του αυτονόητου!

ΜΕΡΟΣ Γ

Ρεπορτάζ και αναλύσεις πάνω στο Αιγαιακό ζήτημα από τους δημοσιογράφους Β. Νέδο και Ε. Καρανασοπούλου. Αποσπάσματα από τις σκέψεις των καθηγητών Χ. Ροζάκη και Α. Ηρακλείδη, καθώς και απόσπασμα από την γενικότερη προσέγγιση στο ζήτημα από τον πρώην πρωθυπουργό της Ελλάδας Κ. Σημίτη.

1. «Το χρονικό της αθόρυβης διπλωματίας για το Αιγαίο. Οι συζητήσεις με την Άγκυρα από το 2002». Εφημερίδα «Καθημερινή», ρεπορταζ Βασίλης Νέδος, 16 Ιουνίου 2019

«Το 2003 στην Ελλάδα το ΠΑΣΟΚ του Κώστα Σημίτη βρισκόταν ήδη σε διαδικασία αλλαγών ενόψει των επερχόμενων εκλογών, ενώ στην Τουρκία ανέτειλε το άστρο του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Η Ελλάδα ήταν λίγο πριν από την αλλαγή στην εξουσία έπειτα από μια δεκαετία ΠΑΣΟΚ, ενώ στην Τουρκία άρχιζε η πολιτική παντοκρατορία του ΑΚΡ. Και στις δύο πλευρές, ήδη από το 2002 είχε εμπεδωθεί η βεβαιότητα ότι έως τον Δεκέμβριο του 2004 ή στις αρχές του 2005, υπήρχε η δυνατότητα να τηρηθεί η πρόβλεψη του Ελσίνκι περί διευθέτησης των διμερών

διαφορών της Τουρκίας με κράτη-μέλη της Ε.Ε., ώστε να προχωρήσουν στο επόμενο βήμα οι συζητήσεις για τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Την περασμένη Κυριακή (9 Ιουνίου 2019) σε ένα εκτενές άρθρο του στην «Κ», ο κ. Κ. Σημίτης αναφέρθηκε στους κινδύνους που εξακολουθούν να υπάρχουν στο Αιγαίο, λόγω των εκκρεμών διαφορών Ελλάδας - Τουρκίας που παραμένουν ανεπίλυτες. Πρόσθεσε, επιπλέον, ότι σε δύο περιόδους υπήρξαν «συστηματικές διαπραγματεύσεις» και ιδιαίτερα κατά τα χρόνια 2002-2004 και 2010-2012.

Κατά την πρώτη περίοδο, η οποία θα μπορούσε να επεκταθεί και να συμπεριλάβει τα χρόνια από το 2000 έως και το 2004, η προοπτική που είχε δημιουργήσει το Ελσίνκι λειτουργούσε ως μαγνήτης για την Αγκυρα, το διπλωματικό κατεστημένο της οποίας ενεπλάκη σε ενεργές διαπραγματεύσεις με

την Αθήνα. Αρχικά, όπως αναφέρουν στην «Κ» πολύ καλά πληροφορημένες πηγές, οι διαπραγματεύσεις αυτές ήταν άτυπες, «μυστικές», όπως είθισται να περιγράφονται. Πραγματοποιήθηκαν τρεις συναντήσεις ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, τον Τούρκο διπλωμάτη Φαρούκ Λόογλου και τον καθηγητή Χρήστο Ροζάκη, στενό συνεργάτη του κ. Σημίτη και άνθρωπο με βαθιά γνώση των ζητημάτων που συζητήθηκαν τότε, όπως τα χωρικά ύδατα και η υφαλοκρηπίδα. Οι συναντήσεις αυτές δεν πραγματοποιήθηκαν ούτε σε τουρκικό ούτε σε ελληνικό έδαφος, όμως, σύντομα, κάποιες διαρροές που έγιναν στον Τύπο οδήγησαν στην απόφαση για επισημοποίηση των επαφών.

Αρχικά, ο κ. Λόογλου διατήρησε κάποιον ρόλο, ωστόσο στη συνέχεια οι διερευνητικές πραγματοποιήθηκαν ανάμεσα στον τότε γ.γ. του υπουργείου

Εξωτερικών Αναστάσιο Σκοπελίτη και σε έναν έμπειρο διπλωμάτη, τον Ουγούρ Ζιγιάλ, ενώ μέχρις ενός σημείου, ώσπου να φύγει για την Ουάσιγκτον, στις συζητήσεις ενεπλάκη και ο κ. Λόογλου. Οι κ. Σκοπελίτης και Ζιγιάλ συναντήθηκαν αθροιστικά 22 φορές στο πλαίσιο των διερευνητικών, με εναρκτήρια ημερομηνία τη 12η Μαρτίου 2002. Αντικείμενο ήταν ο καθορισμός χωρικών υδάτων στο Αιγαίο, αν και από την τουρκική πλευρά ετέθη και ζήτημα υφαλοκρηπίδας, το οποίο συζητήθηκε εκτενώς. Και τότε, όπως και τώρα, πάγια θέση των Τούρκων είναι η απόκτηση υφαλοκρηπίδας στα δυτικά Λέσβου, Χίου και νότια Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου, όπου υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις διεθνών υδάτων. Στις διαπραγματεύσεις διαφαινόταν μια συναντίληψη ως προς την επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια (ν.μ.) σε όλες τις ηπειρωτικές ακτές της Ελλάδας, προφανώς στο Αιγαίο.

Το σημείο το οποίο παρέμενε ασαφές, ήταν ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιούνταν η μερική επέκταση των χωρικών υδάτων στα νησιά του Αιγαίου. Η Ελλάδα τασσόταν υπέρ μιας κλιμακωτής επέκτασης (6, 8, 9 και 12), ώστε να μην εμποδίζεται η διεθνής ναυσιπλοΐα, ενώ η τουρκική πλευρά είχε μια διαφορετική ερμηνεία, καθώς εξέφραζε ενστάσεις για την κλιμακωτή επέκταση, τασσόμενη αλλού υπέρ των 6 και αλλού υπέρ των 12 ν.μ. Σε περίπτωση συμφωνίας, αναλόγως θα προσαρμοζόταν και ο εναέριος χώρος (ως γνωστόν η Ελλάδα έχει παντού εναέριο χώρο 10 ν.μ.). Παρά τις διαφορές που υπήρχαν, το 2003 είχε διαμορφωθεί μια εικόνα πιθανής συμφωνίας, ώστε να κλείσει για τα χωρικά ύδατα, αλλά και να γίνει από κοινού προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Όπως υπολογίζουν πηγές με γνώση των συζητήσεων, η Ελλάδα από περίπου 40% του Αιγαίου το οποίο υπάγεται στην εθνική επικράτεια (χωρικά

ύδατα), θα πήγαινε περίπου στο 60%, με την Τουρκία να κινείται, αντιστοίχως, από το περίπου 6% στο 8%-9%. Προφανώς, η υπόλοιπη έκταση θα αποτελούσε τα διεθνή ύδατα. Υπενθυμίζεται ότι η ελεύθερη ναυσιπλοΐα είναι υπερκείμενη των εθνικών χωρικών υδάτων. Στη συνέχεια ξεκίνησε μια πρώτη συζήτηση για την έκδοση ενός κοινού ανακοινωθέντος. Σε αυτό, υπήρχαν λεπτομέρειες για το τεχνικό σκέλος, ωστόσο υπήρχαν διαφωνίες για το πολιτικό. Οι Τούρκοι επιθυμούσαν την έκδοση νόμου, ενώ στην Αθήνα επικρατούσε η εκδοχή κοινού ανακοινωθέντος. Τελικά δεν ελήφθη καμία απόφαση, λόγω των πολιτικών εξελίξεων στην Ελλάδα. Στα τέλη του 2003, σε μια σύσκεψη που ήταν παρόντες, εκτός από τον κ. Σημίτη και τον Γιώργο Παπανδρέου ως υπουργός Εξωτερικών, ο Χάρης Παμπούκης, ο Νίκος Θέμελης, ο πρέσβης Θεόδωρος Σωτηρόπουλος, ο κ. Ροζάκης, αλλά και ο πρέσβης Αναστάσιος Σκοπελίτης, αποφασίστηκε να μην

αναληφθεί καμία πρωτοβουλία. Λίγες εβδομάδες αργότερα, στις 6 Ιανουαρίου 2004, ο κ. Σημίτης έδινε το «δαχτυλίδι» της διαδοχής του ΠΑΣΟΚ στον Γιώργο Παπανδρέου. Δεν ήταν καιρός για τολμηρές αποφάσεις στα εθνικά».

2. Εφημερίδα «Τα Νεα», ρεπορταζ της Ειρήνης Καρανασοπούλου, 3 Ιουνίου 2006:

«Μια... ανάσα από τη σύνταξη συνυποσχετικού για παραπομπή του θέματος της υφαλοκρηπίδας στη Χάγη και τη συνολική επίλυση των διμερών ελληνοτουρκικών διαφορών βρέθηκαν Ελλάδα και Τουρκία δύο φορές μέσα στα τελευταία τριάντα χρόνια: η μία ήταν το 1976, επί κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Καραμανλή. Κι η άλλη ήταν στα τέλη του 2003, επί κυβερνήσεως Κώστα Σημίτη.

Και στις δύο περιπτώσεις, η απόπειρα δεν τελεσφόρησε - με τις ευθύνες να αναζητούνται άλλοτε στην Αθήνα κι άλλοτε στην Άγκυρα.

1. Ελλάδα και Τουρκία θα προσέφευγαν με συνυποσχετικό στο Δικαστήριο της Χάγης για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Το Δικαστήριο θα έκρινε με βάση το Διεθνές Δίκαιο, περιλαμβανομένου του Δικαίου της Θάλασσας. Το τελευταίο ορίζει αφενός μεν πως μια χώρα δύναται να έχει χωρικά ύδατα έως 12 μίλια, αφετέρου δε ότι υφαλοκρηπίδα έχουν και τα νησιά.

2. Προηγουμένως, η Ελλάδα θα προέβαινε, με απόφαση του ελληνικού κοινοβουλίου, στη λεγόμενη επιλεκτική επέκταση των χωρικών της υδάτων. Αλλού, δηλαδή, θα ήταν 6 μίλια, αλλού 8, αλλού 10, αλλού 12. Ο εθνικός εναέριος χώρος θα διαμορφωνόταν αντιστοίχως».

3. Άρθρο από τον καθηγητή Χρήστο Ροζάκη: «Ελλάδα - Τουρκία: Οι διερευνητικές επαφές, οι διαπραγματεύσεις και ο μονόδρομος της Χάγης», εφημερίδα «Τα Νέα», 12 Οκτωβρίου 2020

«Τα χρόνια από το 2002 ως το 2016 οι 60 συναντήσεις ανάμεσα στην Τουρκία και στην Ελλάδα είχαν εξελιχθεί σε ένα φυσικό φαινόμενο, που άλλοτε απέδιδε και άλλοτε όχι. Αλλά, πάντως, ήταν εκεί, χωρίς να αμφισβητείται και χωρίς να δημιουργεί ενστάσεις και προβληματισμούς γύρω από τη συνέχισή τους. Και απέδωσε, μάλιστα, καρπούς: ενώ αρχικά η Τουρκία προσδοκούσε να επιλύσει

αρκετές διεκδικήσεις μέσα από τις διερευνητικές η δεξιοτεχνία των ελλήνων χειριστών (ιδιαίτερα στην τελευταία φάση 2010-2016 όπου χειριστής ήταν ο πρέσβης ε.τ. Παύλος Αποστολίδης), και το δίκιο που τη συνόδευαν, οδήγησε στη συρρίκνωσή τους και στην εξαφάνιση από το τραπέζι των συζητήσεων όλων εκείνων των υπερβολικών αξιώσεων της γείτονος, όπως η αποστρατικοποίηση των ελληνικών νησιών, οι γκρίζες ζώνες, η μειονότητα της Θράκης, αφήνοντας ως μόνη εκκρεμότητα το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης (και του συναφούς με αυτήν εθνικού εναέριου χώρου). Και στο σημείο αυτό πρόοδοι είχαν, κατά καιρούς, παρουσιαστεί, με την αποδοχή εκ μέρους της Τουρκίας των 12 ν.μ. στις ηπειρωτικές ακτές, και με διαφοροποιημένο εύρος ως προς τα νησιά. Κάτι που οι γείτονές μας δεν δέχονταν στις τελευταίες συναντήσεις των διερευνητικών...

Το Διεθνές Δικαστήριο αποτελεί μονόδρομο στην περίπτωση της διαφοράς Ελλάδας - Τουρκίας, καθώς το Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας επιδικάζει διαφορές μόνο για τα μέρη της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982). Και η Τουρκία, ως γνωστόν, δεν έχει καν υπογράψει την εν λόγω σύμβαση. Η δε περίπτωση να συσταθεί Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο για την επίλυση της διαφοράς είναι μια επώδυνη διαδικασία, που καλό είναι να αποφευχθεί. Επιπλέον, το Διεθνές Δικαστήριο έχει κύρος και σημαντική νομολογιακή εμπειρία, που εγγυάται ότι οι αποφάσεις του θα γίνουν σεβαστές και θα εφαρμοστούν από τους αντιδίκους. Κάτι που έχει αναγνωρίσει η Ελλάδα, με μια έκφραση προτίμησης σε αυτό.

Ο τρόπος με τον οποίον το Δικαστήριο επιδικάζει υποθέσεις οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας είναι γνωστός και δεδομένος: είναι μια τριφασική διαδικασία, που εκκινεί από τη χάραξη μιας μέσης γραμμής, σε περίπτωση αντικείμενων ακτών, ή μιας γραμμής ίσης απόστασης, σε περίπτωση παρακείμενων ακτών, συνεχίζει με τη διακρίβωση του αν στην περιοχή της οριοθέτησης υφίστανται σχετικές περιστάσεις (συνήθως γεωγραφικού χαρακτήρα, όπως η ύπαρξη νησιών) και προσαρμόζει τη μέση γραμμή ανάλογα με την επιρροή που έχουν αυτές στη διευθέτηση της οριοθέτησης, για να καταλήξει σε ένα τελευταίο στάδιο, το στάδιο της διερεύνησης και της κρίσης του Δικαστηρίου στο κατά πόσον η τελική οριοθετική γραμμή πράγματι ανταποκρίνεται στην εντολή των Αρθρων 73 και 84 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οριοθέτηση να ανταποκρίνεται με ένα ευθύδικο (δίκαιο) αποτέλεσμα. Από την ανάλυση αυτή

προκύπτει ότι η μέση γραμμή δεν είναι πλέον κανόνας του Διεθνούς Δικαίου κι ότι αποτελεί απλά ένα τμήμα της οριοθετικής διαδικασίας, που πρέπει να καταλήγει σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια το δίκαιο αποτέλεσμα είναι ο κανόνας του Διεθνούς Δικαίου που υποκατέστησε τη μέση γραμμή.

Δεν θα αποπειραθούμε να διερευνήσουμε, με βάση τη νομολογία του Δικαστηρίου, ποιο θα είναι το αποτέλεσμα στην περίπτωση που το ζήτημα της οριοθέτησης φτάσει στο Διεθνές Δικαστήριο. Εξάλλου το ίδιο το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι κάθε υπόθεση είναι μοναδική και δεν πρέπει να επηρεάζεται από προηγούμενες υποθέσεις. Παρά ταύτα πρέπει να ειπωθεί ότι το Δικαστήριο σέβεται τη νομολογία του και ότι δεν αφίσταται από αυτήν. Δύο πράγματα στη βάση αυτών των διαπιστώσεων μπορούν από τώρα να ειπωθούν: πρώτον ότι το

Δικαστήριο θα επιδικάσει την υπόθεση της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας με γνώμονα την τριφασική διαδικασία που προαναφέραμε, και δεύτερον σε σχέση με τα νησιά, δέχεται ότι όπως αναφέρει το Άρθρο 121 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, έχουν δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Το ζήτημα είναι αν εξισώσει όλα μας τα νησιά με την ηπειρωτική ακτή, δίνοντάς τους πλήρη επίρεια και καθιστώντας τις ακτές τους γραμμές βάσης που δικαιούνται υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ ανάλογη με αυτήν των ηπειρωτικών ακτών. Αυτό είναι το ζητούμενο».

4. Άρθρο από τον καθηγητή Αλέξη Ηρακλείδη, Πάντειο Πανεπιστήμιο, εφημερίδα, Το Βήμα, 20 Ιανουαρίου 2013:

«Στη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας (1982) τα σχετικά άρθρα είναι ξεκάθαρα στο θέμα αυτό. Τόσο στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας όσο και την περίπτωση της ΑΟΖ όταν πρόκειται για κράτη με αντικείμενες ή γειτνιάζουσες ακτές δεν νοείται μονομερής οριοθέτηση από ένα παράκτιο κράτος, αλλά η από κοινού οριοθέτηση στη βάση συμφωνίας (κατόπιν διαπραγματεύσεων) ή με προσφυγή για οριοθέτηση με τις άλλες μεθόδους ειρηνικής επίλυσης των διαφορών (Διεθνές Δικαστήριο Χάγης, Δικαστήριο Αμβούργου για το Δίκαιο της Θάλασσας, διαιτητικό δικαστήριο, συνδιαλλαγή, μεσολάβηση, κ.ά.).

Ενας νέος ουσιαστικός διάλογος με στόχο την επίλυση στο άμεσο μέλλον δεν μπορεί να αρχίσει από το μηδέν, αλλά πρέπει να στηριχθεί στους προηγούμενους δύο ουσιαστικούς διαλόγους μεταξύ των δύο χωρών, στις

συνομιλίες του 1976-81 και του 2002-3. Ειδικά στις τελευταίες η προσπάθεια αυτή ναυάγησε, κυριολεκτικά στο παρά πέντε, λόγω ελληνικών εκλογών και ανάληψης της εξουσίας από την περιδεή στην εξωτερική πολιτική κυβέρνηση Κώστα Καραμανλή το 2004.

Από τον διάλογο της περιόδου 1976-1981 συνάγονται ορισμένες πολύτιμες κατευθυντήριες γραμμές στη λογική, θα έλεγα, ενός «μεγάλου πακέτου»:

1. Το Αιγαίο Πέλαγος δεν αποτελεί «ελληνική λίμνη», σαν να μην υπήρχε άλλη παράκτια χώρα στη θάλασσα αυτή.
2. Η επίλυση του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας με διαπραγματεύσεις ή παραπομπή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ΔΔ).

3. Στόχος της επίλυσης σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα η ανεύρεση μιας δίκαιης λύσης.

4. Η τουρκική υφαλοκρηπίδα δεν θα πρέπει να περικυκλώνει ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου.

5. Η ελληνική υφαλοκρηπίδα δεν θα πρέπει να κλείνει τις υπάρχουσες τέσσερις εξόδους της Τουρκίας στην ανοικτή θάλασσα του Αιγαίου.

6. Η Ελλάδα δεν θα επεκτείνει μονομερώς την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 10 ή 12 ναυτικά μίλια (αφού άλλωστε δεν είναι μόνη της στο Αιγαίο και δεν πλέουν μόνο ελληνικά πλοία στη θάλασσα αυτή).

7. Η ανάγκη εναρμονισμού του ελληνικού εναέριου χώρου με την αιγιαλίτιδα της ζώνης όπως συμβαίνει με όλες ανεξαιρέτως τις παράκτιες χώρες στον κόσμο.

8. Ο μη περιορισμός της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας (ανοικτή θάλασσα) στο Αιγαίο Πέλαγος το οποίο αποτελεί σημαντικότερο κόμβο για τη διεθνή ναυσιπλοΐα.

9. Η επίλυση του ζητήματος της αποστρατιωτικοποίησης των νήσων του ανατολικού Αιγαίου στη βάση της αίσθησης ασφάλειας και για τις δύο χώρες.

10. Η μη δημιουργία ΑΟΖ στο Αιγαίο.

Οι δεύτερες συνομιλίες ξεκίνησαν τον Μάρτιο του 2002 σε συνέχεια της Απόφασης της Συνόδου Κορυφής του Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999). Η Τουρκία έγινε

υποψήφια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό τον όρο – κατόπιν απαιτήσεως της κυβέρνησης Σημίτη – ότι θα επιλύονταν οι συνοριακές διαφορές της με την Ελλάδα (βλ. Αιγαίο). Στις συνομιλίες του 2002-3 υπήρξε σύγκλιση στα εξής σημεία, εν είδει «μικρού πακέτου»: (1) η παραπομπή του θέματος της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας στο Διεθνές Δικαστήριο, (2) η μερική επέκταση της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης πέρα από τα 6 μίλια για την ελληνική ηπειρωτική χώρα και ενδεχομένως και για τα νησιά που βρίσκονται πλησίον της Ελλάδας, εφόσον η επέκταση αυτή δεν θα έκλεινε την ανοικτή θάλασσα του Αιγαίου, και (3) η ταυτόχρονη εναρμόνιση του ελληνικού εναερίου χώρου με την αιγιαλίτιδα ζώνη που θα είχε συμφωνηθεί.

Καταλήγοντας, το κλειδί για την επίλυση της χρονίζουσας διένεξης του Αιγαίου είναι (α) η αποδοχή από την Ελλάδα ότι το Αιγαίο δεν είναι – και δεν μπορεί ποτέ να γίνει – «ελληνική θάλασσα» (μια και η Ελλάδα δεν είναι η μόνη παράκτια χώρα) και (β) η αποδοχή από την Τουρκία ότι η Ελλάδα έχει περισσότερα ερείσματα στο Αιγαίο (λόγω των πολλών νησιών) και ότι ως εκ τούτου δεν χωράει διαμοιρασμός του Αιγαίου στο δύο ως προς την υφαλοκρηπίδα, την ΑΟΖ ή την εναέρια κυκλοφορία (FIR). Για όσους γνωρίζουν σε βάθος τη διένεξη του Αιγαίου το κλειδί βρίσκεται στα 6 μίλια της αιγιαλίτιδας ζώνης. Αν η Ελλάδα παρέμενε σε αυτά (όπως συνιστούσαν οι σοφοί περί τα ελληνοτουρκικά, πρέσβεις Βύρων Θεοδωρόπουλος και Ιωάννης Τζούνης) τότε η επίλυση των διαφορών του Αιγαίου επ' ωφελεία και των δύο χωρών, θα ήταν παιχνιδάκι».

5. Άρθρο, Κ. Σημίτης, πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας, εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 1/9/2019:

«Οι σχέσεις της Ελλάδας με την Τουρκία βρίσκονται στο ναδίρ. Η Συμφωνία του Ελσίνκι του 1999 προέβλεπε, ότι η Τουρκία θα έπρεπε να επιλύσει προηγουμένως υπάρχουσες διαφορές της όσον αφορά τα θαλάσσια σύνορα με την Ελλάδα για να συμμετάσχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ελληνική κυβέρνηση του 2004 ενέκρινε την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία και δεν επέμεινε στην τήρηση της Συμφωνίας του Ελσίνκι. Συνεννοήσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας όσον αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη προχώρησαν το 2010 – 2011 σε σημαντικό βαθμό. Αλλά τόσο η Τουρκία όσο και η Ελλάδα απέφυγαν μια συμφωνία.

Το αποτέλεσμα ήταν η Τουρκία να συνεχίζει να προβάλλει διεκδικήσεις ασυμβίβαστες με τις ελληνικές απόψεις τόσο όσον αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη της όσο και ως προς τα όρια της υφαλοκρηπίδας. Οι διαφορετικές αυτές θέσεις αναδείχθηκαν στο επεισόδιο των Ιμίων το 1996. Παρέμειναν από τότε χωρίς να υπάρξουν νέα επεισόδια. Όμως η Τουρκία, ενώ ακολουθούσε μια πολιτική σιωπηρής ανοχής, άλλαξε στάση από τη στιγμή που στην Ανατολική Μεσόγειο πραγματοποιήθηκαν από το Ισραήλ γεωτρήσεις και διαπιστώθηκαν μεγάλα αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Ο Ερντογάν εξάγγειλε την ανάγκη άσκησης των δικαιωμάτων της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο στη «Γαλάζια Πατρίδα». Ποια έκταση καταλαμβάνει η «Γαλάζια Πατρίδα» είναι ασαφές, αλλά έχουν ήδη προβληθεί από την Τουρκία δικαιώματα νότια της Κρήτης, στην περιοχή

της Δωδεκανήσου και στη θαλάσσια περιοχή της Κύπρου. Μια αντιπαράθεση Τουρκίας και Ελλάδας είναι στο άμεσο μέλλον πιθανή...Ο δρόμος που πρότεινε η Συμφωνία του Ελσίνκι είναι η ενδεδειγμένη τόσο για να αποφευχθεί οποιαδήποτε σύρραξη όσο και για να αποδείξει ότι επιθυμούμε την ειρήνη. Η Ελλάδα να προτείνει την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για να επιλυθεί το θέμα των ορίων της υφαλοκρηπίδας Ελλάδας και Τουρκίας».

ΜΕΡΟΣ Δ

Αλφαβητάρι των Ελληνο-Τουρκικών σχέσεων

Δρ. Θάνος Ντόκος

**Γενικός Διευθυντής Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής
Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Διδάσκων (ΠΔ.407, Τμήμα Τουρκικών &
Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, Παν/μιο Αθηνών), Μάιος 2010**

1. Αβλαβής διέλευση

Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, «δικαίωμα αβλαβούς διελεύσεως, ήτοι της ναυσιπλοΐας διά της χωρικής θαλάσσης ενός παρακτίου κράτους με σκοπό απλής, αδιακόπου και άνευ παρεκκλίσεων διελεύσεως, -εφόσον η διέλευση αυτή δεν προκαλεί κινδύνους διά την ειρήνη, την ασφάλεια και την έννομη τάξη του παρακτίου κράτους, απολαύουν άπαντα τα πλοία, όλων των κρατών. Τα υποβρύχια υποχρεούνται κατά την

άσκηση του δικαιώματος τούτου να πλέουν εν επιφάνεια και να δεικνύουν την σημαία τους. Το δικαίωμα της αβλαβούς διελεύσεως δεν επεκτείνεται στην υπέρπτωση των αεροσκαφών διά μέσου του εθνικού εναερίου χώρου.

2. Αιγιαλίτιδα ζώνη (Χωρικά ύδατα)

Στο Αιγαίο και οι δύο πλευρές έχουν χωρικά ύδατα 6 μιλίων. Στη Μαύρη Θάλασσα και στη ακτή της κατά μήκος της Μεσογείου η Τουρκία έχει εφαρμόσει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, εθιμικό και συμβατικό (και όπως αποτυπώνεται από τη νέα

Σύμβαση του 1982, άρθρο 3), η Ελλάδα έχει το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. Με απόφαση της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης (1995), τυχόν επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων θα αποτελέσει αιτία πολέμου (Casus belli). Η Τουρκία ισχυρίζεται ότι ανησυχεί για το ενδεχόμενο «στραγγαλισμού» της από τη μετατροπή του Αιγαίου σε «ελληνική λίμνη», αφού η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης σε 12 ν.μ. θα αύξανε τα ελληνικά χωρικά ύδατα από 43,5% σε 71%, ενώ της Τουρκίας από 7,5% σε μόλις 8,8% του Αιγαίου. Είναι γεγονός ότι τυχόν επέκταση θα είχε σημαντικές συνέπειες και για το εύρος των διεθνών υδάτων, αλλά και για θαλάσσια περάσματα που χρησιμοποιούνται από τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Για το λόγο αυτό, η Ελλάδα τονίζει ιδιαίτερα το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης εμπορικών και πολεμικών πλοίων.

3. ΑΟΖ Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)

Θαλάσσια περιοχή εύρους έως και 200 ν.μ. από την ακτή, στην οποία το παράκτιο κράτος έχει δικαιώματα εκμετάλλευσης θαλάσσιων φυσικών πόρων.

4. Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (International Court of Justice)

Το δικαστικό όργανο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Το Διεθνές Δικαστήριο συγκροτείται από 15 δικαστές που εκλέγονται για 9 έτη από το Συμβούλιο Ασφαλείας και τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Οι δικαστές προέρχονται από διαφορετικές γεωγραφικές

περιοχές του πλανήτη και εκλέγονται για 9 έτη με βάση τα προσόντα τους. Δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν δύο δικαστές της ίδιας υπηκοότητας. Για να εκδικαστεί ένα θέμα από το διεθνές δικαστήριο πρέπει όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη να συμφωνούν για την παραπομπή της διαφοράς τους σ' αυτό. Οι εκδιδόμενες αποφάσεις λαμβάνονται μυστικά και κατά πλειοψηφία και είναι υποχρεωτικές, ενώ αντίθετα οι γνωμοδοτήσεις δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

5. Εθνικός Εναέριος Χώρος (ΕΑΧ)

Με Προεδρικό Διάταγμα του 1931 η Ελλάδα όρισε το εύρος του εναέριου χώρου της στα 10 ναυτικά μίλια. Η Τουρκία άρχισε να αμφισβητεί, μέσω δηλώσεων και πτήσεων μαχητικών αεροσκαφών, το εύρος του ΕΑΧ μετά

την εισβολή του 1974 στην Κύπρο, ισχυριζόμενη ότι η επέκταση του ελληνικού εναερίου χώρου στη ζώνη μεταξύ 6 και 10 μιλίων είναι παράνομη διότι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο (Σύμβαση Σικάγου), ο εθνικός εναέριος χώρος ταυτίζεται με το έδαφος και την αιγιαλίτιδα ζώνη. Η Ελλάδα ισχυρίζεται ότι ο διεθνώς γνωστός ως «Ελληνικό Παράδοξο» έχει εθιμική ισχύ αφού για 40 χρόνια η Τουρκία δεν το αμφισβήτησε. Το ζήτημα δεν αποτελεί, πάντως, το ισχυρότερο ελληνικό νομικό «χαρτί».

6. Στρατιωτικοποίηση νήσων Αιγαίου

Η Τουρκία κατηγορεί την Ελλάδα ότι έχει οχυρώσει τη Λήμνο, τη Σαμοθράκη και τα Δωδεκάνησα κατά παράβαση των Συνθηκών της Λωζάνης (1923) και των Παρισίων (1947) που προβλέπουν απόλυτη

αποστρατικοποίηση, καθώς και τα νησιά Ικαρία, Σάμος, Μυτιλήνη, Χίο για τα οποία ισχύει καθεστώς μερικής αποστρατικοποίησης. Η Ελλάδα απαντά ότι για μεν τη Λήμνο και Σαμοθράκη, οι σχετικές διατάξεις της Συνθήκης της Λωζάνης έχουν ακυρωθεί από τη Συνθήκη του Μοντρέ (1936), για δε τα Δωδεκάνησα ότι η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων και δεν δικαιούται να αντλεί δικαιώματα από το κείμενο αυτό.

7. Παραβιάσεις (εθνικού εναέριου χώρου)

Είσοδος τουρκικών μαχητικών αεροσκαφών στον εθνικό εναέριο χώρο της Ελλάδας (συνήθως στο χωρικό διάστημα ανάμεσα στα 6 και 10 ν.μ.). Κάθε χρόνο λαμβάνουν χώρα εκατοντάδες παραβάσεις και παραβιάσεις. Σε

περιπτώσεις παραβάσεων ή παραβιάσεων, τα τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη αναγνωρίζονται και αναχαιτίζονται από αντίστοιχα ελληνικά».